

Spółgłoska l

Autor: Halina Karaś

{smoothgallery image=M931.gif&title=Leksykon&caption=Stwardnienie l` . Opracowała I. Stąpor na podstawie: Dejna 16, Kucała 30.}Spółgłoska l. Odziedziczona z języka prasłowiańskiego spółgłoska l' była miękka do około XVI w., a następnie przeszła w neutralne l, por. l'as > las. Jednakże w języku ogólnopolskim oraz w gwarach Wielkopolski, Małopolski i Śląska l' miękkie pozostało nadal jako wariant pozycyjny przed samogłoską i oraz przed j, por. l'ico, l'ist, bibl'joteka. Nieco inaczej głoska ta rozwinęła się na Mazowszu i Kaszubach oraz w gwarach pozostających pod ich wpływami - na tych terenach l' miękkie stwardniało nawet w pozycji przed samogłoską i. Na początku XX wieku wymowa twarda ly była powszechna i obejmowała północ polskiego obszaru dialektalnego, czyli Krajnę, Bory Tucholskie, Kociewie, Ostródzkie, Lubawskie, Mazury i przede wszystkim Mazowsze. Wymowa ta sięga też do gwar małopolskich, pozostających pod wpływem mazowieckim, po Łęczycę, Piotrków, Puławy, Kraśnik, Tarnów. W II poł. XX wieku cecha ta została znacznie ograniczona i występuje niekonsekwentnie, obok l twardego, np. lys, z glyny, tulypany, palyło, solyła, lystek, słyszy się już częściej także l' palatalne. Największe nasilenie twardej artykulacji l zaobserwowano na obszarze między Wisłą, Narwią i Orzycem, a także na Mazowszu lewobrzeżnym. Natomiast cała wschodnia część Mazowsza najczęściej wymawia l lekko palatalne lub całkowicie spalatalizowane. Stwardnienie l' nie obejmuje pasa gwar pogranicza wschodniego. Na tych terenach (Podlasie, Pogranicze wschodnie młodsze) występuje bowiem inna cecha gwarowa, czyli miękka wymowa l w każdej pozycji (nie tylko przed samogłoskami, lecz także przed spółgłoskami) pod wpływem języków wschodniosłowiańskich, np. l'as, l'ewy, na kol'e, l'aska, kol'ano, tyl'ko, wal'ka.